

**KÄRDLA LINNARAAMATUKOGU
2024. AASTA TEGEVUSE ARUANNE**

Sisukord

1 Aasta lühikokkuvõte	4
1.1. Millised olid aruandeaasta tähtsündmused?	4
1.2. Millised olid tegevused teema-aastatel?	4
1.3 Millised olid uued märkimisväärsed tegevused ja teenused?	4
1.4 Kas aruandeaastaks seatud eesmärgid täideti?	5
1.5 Üle-eestilise rahulolu-uuringu rahuloluindeks	5
2 Juhtimine ja personal	6
2.1 Juhtimine	6
2.1.1 Muudatused raamatukoguvõrgus	6
2.1.2 Rahvaraamatukogu nõukogu	6
2.1.3 Rahvaraamatukogu arengukava	6
2.2 Eelarve	6
2.2.1. Raamatukogu projektid	7
2.3 Personal	8
2.3.1 Olulisemad muudatused personali korralduses	8
2.3.2 Erialahariduse ja kutse omandamine	8
2.3.3 Täienduskoolitused	8
3 Hoone ja ruum. Ligipääsetavus. Innovatsioon	10
3.1 Hoone ja ruum	10
3.2 Ligipääsetavus	10
3.2.1 Ligipääs raamatukogu ruumidele ja teenustele	10
3.2.2 Koduteenindus	10
3.2.3 Teenused teistele asutustele	11
3.3 Innovatsioon	11
3.3.1 Raamatukogu pakutavad/kasutatavad innovaatilised/infotehnoloogilised võimalused	11
3.3.2 Tähtsamad arendustegevused infotehnoloogia vallas	12
3.3.3 Iseteeninduslike teenuste kasutus	12
4 Kogude kujundamine	13
4.1 Komplekteerimise põhimõtted	13
4.2 Kogude kasutatavus ja seosed lugejate sihtrühmadega	13
4.3 Raamatukogu komplekteerimine (trükis, e-raamat, audioraamat): analüüs ja hinnang	14
4.4 Perioodika komplekteerimine: analüüs ja hinnang	14
4.5 Muude väljaannete komplekteerimine: analüüs ja hinnang	14
4.6 Esemete komplekteerimine: analüüs ja hinnang	14
4.7 Annetuste osakaal kogude juurdekasvust	14
4.8 Inventuurid ja mahakandmised	15
5 Lugejateenindus ja raamatukoguteenused	16
5.1 Lugejaküsitlused	16
5.2 Üleriigilise rahulolu-uuringu tulemused	16

5.3 Raamatukogu kasutamine ja teenused	16
5.3.1 Avalikule teabele ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse elektroonilistele teenustele juurdepääs	16
5.3.2 Muudatused ja uuendused teeninduskorralduses ning teenustes, sh e-teenustes	16
5.3.3 Lugejad	16
5.3.4 Külastused	16
5.3.5 Laenutused	17
5.3.6 MIRKO teenus	17
5.3.7 Ülevaade RVL teenusest	17
5.3.8 Infopäringud	17
5.3.9 Virtuaalüritused, -koolitused ja -näitused	17
5.3.10 Tasulised teenused	17
5.4 Laste- ja noorteteenindus	18
5.4.1 Laste- ja noortekirjanduse komplekteerimine	18
5.4.2. Laste ja noorte lugemisharjumuste kujundamine, arendamine ja üritused	18
5.5 Raamatukogu kui kogukonnakeskus	19
5.5.1 Kasutajakoolitused	20
5.5.2 Koostööpartnerid	20
6 Raamatukogu turundus	21
6.1 Turunduskanalid	21
6.2 Väljaannete publitseerimine	21
7 Eesmärgid tulevaks aastaks	22

1 Aasta lühikokkuvõte

1.1. Millised olid aruandeaasta tähtsündmused?

1. Osalemine **Rahvaraamatukogude seaduse muutmise** protsessis: osalemine seminaridel ning statistika, komplekteerimise ja üleriigiliste täiendkoolituste töörühmades. Lisaks ümarlaua korraldamine Kärkla Linnaraamatukogus, kuhu olid kutsutud KuMin ja KOV esindajad ning Hiiumaa ja Saaremaa raamatukogude esindajad. Üritus toimus 2. aprillil 2024 hübriidkoosolekuna, kuna lennuk ei lennanud. Ümarlaud andis võimaluse osapoolte arvamuste selgitamiseks, aga hübriidina ei olnud see väga hea lahendus.

2. **Ühine õppereis Saaremaa raamatukogudega.** See oli juba teine ühine reis, taolised reisirühmad tugevdavad koostööd, sest reisi ajal räägitakse omavahel palju tööasjadest ja jagatakse kogemusi.

3. **Osalemine rahvusvaheliste projektide seminaridel** Turus, Ikast-Brandes ja Valmieras, kus õpiti tundma teiste raamatukogude teenuseid Ukraina sõjapõgenike integreerimiseks kogukonda ja tutvuti uute teenustega (Shared reading, Taani; poeet Eduards Weidenbaum muuseum ja vaimse tervise programmid). Need seminarid avardasid silmaringi ja panid mõtlema, kas sarnaseid meetodeid ja üritusi oleks võimalik üle tuua ka Kärkla raamatukokku. Esimest korda oli võimalik kaasata ka teiste Hiiumaa raamatukogude töötajaid.

4. **Hiiumaa Kirjandusfestivali III peatüki turundamine ja korraldamises kaasaaitamine.** Hiiumaa Kirjandusfestival on kirjanike ja kirjastajate hulgas oodatud sündmuseks saanud ja järgmise aasta kuupäevi küsitakse juba samal päeval, kui eelmine alles lõpeb.

1.2. Millised olid tegevused teema-aastatel?

2024. aasta oli kuulutatud Hiiumaa valla poolt kunsti aastaks ja Kultuuriministeeriumi poolt kultuuririkkuse teema-aastaks. Raamatukogu andis oma panuse teema-aastate teadvustamisel ja info levitamisel läbi ürituste ja näituste/väljapanekute.

Aasta jooksul eksponeeriti näituse vitriinkapis just Hiiumaa kunstnike käsitööd. Klaasikunstnik Kalli Seina näitus „Jäägitu“, Kaia Saarna-Lauri ehete näitus „Eksootilised viljad“ ja Triinu Piheli kaisuloomade näitus „Pärandit hoides“.

Toimus raamatuesitlus - Riho Paramonov „Esmaspäevast reedeni“ ja vestlusõhtu Siiri Julgega.

1.3 Millised olid uued märkimisväärsed tegevused ja teenused?

2024. aasta tegevuste hulka kuulusid lugejate teenindamine, raamatukogude aktiivne turundamine, elanike digikirjaoskuse koolitamine ja nõustamine, laste lugemisharjumuse kujundamine, täienduskoolituste korraldamine, andmebaasi ja kogude korrastamine, rahvusvaheliste suhete arendamine. Soov oli säilitada raamatukogu kui kogukonnakeskuse ja kokkusaamise kohana ning toetada ja mitmekesistada inimeste vaba aja veetmise võimalusi läbi erinevate kultuuriürituste ja kirjandussündmuste.

Lõppes inventuur SA Hiiumaa muuseumid raamatukogus, et saada muuseumi raamatukogu tehniliselt ühendatud Kärkla Linnaraamatukoguga. Nüüd on muuseumi raamatukogu RIKSis

nähtav Kärdla linnaraamatukogu osakonnana. Muuseum soovis muuta oma raamatukogu nähtavamaks avalikkusele ja arvas, et niimoodi on see võimalik. Veel ei ole kokku lepitud tingimustes, kuidas seda kogu hoitakse ja arendatakse.

Möödus esimene täisaasta, kus kooliraamatukogu põhikogu oli toodud üle Kärdla Linnaraamatukogusse. Aidati Kärdla koolil alustada inventuuriga õppekirjanduse osas, kohtuti kooli juhtkonna ja õpetajatega põhikogu teenuse heaks arendamiseks ning soetati juurde kohustuslikku kirjandust.

1.4 Kas aruandeaastaks seatud eesmärgid täideti?

Eesmärgid olid realistlikud ja need täideti. Lisaks tuli aasta jooksul juurde teemasid ja ülesandeid (nt arvamusrännakud), millest eesmärkides juttu ei olnud.

1.5 Üle-eestilise rahulolu-uuringu rahuloluindeks

Milline oli aruandeaastal läbi viidud rahulolu-uuringu rahuloluindeks KOV-is? Lühidalt kasutajate hinnang raamatukoguteenusele.

Kärdla Linnaraamatukogu rahuloluindeks oli 9,69. Uuringus osales 519 vastajat (nõue oli 10% registreeritud lugejatest ehk 167 vastajat). Hinnete summa kokku oli 5031. Vastustest tulid esile viis teemat:

- kiideti avatud raamatukogu teenust, et raamatukogu saab paindlikul ajal ID-kaardiga külastada vahemikus kl 6.00-22.00 nii nädalavahetustel kui pühade ajal (st töötajateväline aeg)
- kiideti töötajate professionaalsust ja abivalmidust
- mainiti, et raamatukogul oleks vaja uusi ruume või suuremat remonti
- oodatakse mugavaid nurgakesi lugemiseks ja aja veetmiseks
- väga suur vajadus on lifti järele, kuna raamatukogu asub II korrusel

2 Juhtimine ja personal

KOV-i nimi	1. Elanike arv	2.1 Registrikoodiga raamatukogude arv	2.2 Keskraamatukogude arv	2.3 Haruraamatukogude arv	2.4 Rändraamatukogude arv	2.Kokku (2.2+2.3+2.4)	3.Teeninduspunkti de arv
2023	3193	1	1	0	0	1	0
2024	3160	1	1	0	0	1	0

2.1 Juhtimine

2.1.1 Muudatused raamatukoguvõrgus

Kärdla Linnaraamatukogul muudatusi ei olnud.

2.1.2 Rahvaraamatukogu nõukogu

Raamatukogul on hästi toimiv nõukogu, kus iga liige on heatahtlik ja panustab nendesse küsimustesse, mis päevakorras on.

2.1.3 Rahvaraamatukogu arengukava

Raamatukogul ei ole kehtivat arengukava juba mitu aastat. Kui arengukava kehtivus lõppes, öeldi vallavalitsusest, et seda pole vaja, sest nüüd oleks vaja teha valdkondlik arengukava, mis hõlmab kõiki Hiiumaa raamatukogusid. Kui direktor selle valmis kirjutas, ei sobinud ja ametnik hakkas ise tegema. See jäi pooleli. Samal ajal öeldi, et raamatukogul võib ikkagi enda arengukava ka olla. Direktor kirjutas selle valmis ja see ununes ametniku arvutisse. Nüüd on uus katse valdkondliku arengukavaga, mille tegemiseks on kutsutud inimene väljastpoolt.

Valla arengukavas on raamatukogud mainitud 1-2 lausega. Iga aasta toimub arengukava seire, kuhu saab sõna sekka öelda, aga ega midagi ei olegi öelda. Raamatukogud on üsna staatilised. Kui raamatukogu soovib teha arendusi, teeb ta neid ise ja omavahenditest. Vallavalitsus hoolitseb suuremate murede eest nagu hooned.

2.2 Eelarve

Põhieelarve	Seisuga 31.12.23 €	Seisuga 31.12.24 €	Muutus %
Eelarve kokku	169.169	131.126	-22.49 %
Personalikulu	85.871	88.733	+3.33 %
Komplekteerimiskulu	31.857	35.356	+10.98 %
sh KOV-ilt	12.000	15.500	+ 29.17 %
sh riigilt	19.857	19.856	-0.01 %
sh KuM-ilt	19.857	19.856	-0.01%
Investeeringukulu	9.096	6.804	-25.2%
sh KOV-ilt	4.548	3.522	-22.56%
sh riigilt	4.548	3.402	-25.2%
sh KuM-ilt	4.548	3.402	-25.2%

Infotehnoloogiakulu	1.168	1.853	+58,65 %
---------------------	-------	-------	----------

Eelarve vähenes 2024. a selle võrra, et ei võetud juurde uusi välisprojekte ega taotletud juurde projektirahastust. 2023. a saadud vahenditega viidi lõpule kaks välisprojekti.

Komplekteerimiskulu suurenes põhjusel, et kooliraamatukogu põhikogu tuli üle Kärkla Linnaraamatukogule ja sinna on vaja juurde soetada uusi raamatuid.

2.2.1. Raamatukogu projektid

Projekti nimi	Toetuse allikas	Projekti periood	Eraldatud summa	Projekti üldmaksumus	Staatus (lõpetatud, käimasolev vms)
Lugemisisu 2023/2024 hooaja lõpetamine Heiki Ernitsaga	Eesti Kultuurkapital	20.02.-10.06.2024	200€	233.31€	Lõpetatud
Hiiumaa laste osalemine Nukitsa konkursi lõpetamisel Tallinnas	Eesti Kultuurkapital	20.02.2024-06.04.2024	100€	91.15€ tagastatud 18.65€	Lõpetatud
Laste Suvelugemise väljakutse 2024 tänuüritus Piltsbergiga	Eesti Kultuurkapital	20.05.2024-21.10.2024	250€	427.90€	Lõpetatud
Laste Suvelugemise väljakutse 2024 auhinnad	Eesti Kultuurkapital	20.05.2024-21.10.2024	150€	233.31€	Lõpetatud
Maakonnaraamatukogu tehnilise pargi kaasajastamine	Raamatukogude kiirendi	01.04.2024-31.10.2024	toetus 3402€, omaosalus 3402€	6804€	Lõpetatud
Rahvusvahelise koostöö: rohelised teemad muuseumides ja raamatukogudes	epluss kiirendi	3.-4.12.2024	835€, omaosalus 181.23€	1016.23€	Lõpetatud

Tänu toetustele oli võimalik uuendada raamatukogu tehnikat ja õppida teiste asutuste ja muuseumide tööst.

Tänu Eesti Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupi toetustele saadi suuremad lasteüritused läbi viia täies mahus ja pakkuda lastele põnevaid esinejaid ning toremaid auhindu.

2.3 Personal

Töötajate arv	Täidetud töökohtade arv (FTE)
5	4,5

2.3.1 Olulisemad muudatused personali korralduses

Töötajate arv on püsinud stabiilne. On suudetud struktuuris hoida koristaja ametikoht, kuigi on olnud survet teenuse sisseostmiseks.

2.3.2 Erialahariduse ja kutse omandamine

Direktoril lõppes eelmine kutse (7.tase), mis kehtis seitse aastat. Ta omandas raamatukoguhoidja kutse, tase 8. Kutse kehtib kuni 21.11 2034.

2.3.3 Täienduskoolitused

Tabelisse märkida koolituste arv, kus raamatukogu personal osales.

Koolitusteema	Koolituste arv
Juhtimine, sh projektijuhtimine	
Raamatukogutöö kvantitatiivne ja kvalitatiivne hindamine, sh statistika ja uuringud	
Meeskonnatöö ja koostööoskused	
Isikuandmete kaitse ja autoriõigused	
Kogude kujundamine ja haldamine	2
Teenuste pakkumine ja arendus	
Klienditeenindus	
Ligipääsetavuse tagamine ning erivajadustega või puuetega inimeste teenindus	
Digi- ja meediapädevused	3
Koolituste ja ürituste korraldamine, sh koolitamine	
Kultuur ja kirjandus	3
Muu (nimetada) Pensionitarkuse infotund TÕN õpitund - kohvitassi aluse heegeldamine Psühhodraama Roheteemad (Praha, Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž) Ukraina sõjapõgenike aitamisega seotud koolitused Taanis, Soomes, Lätis ja Hiiumaal	9

Eesti Lastekirjanduse Keskuse poolt korraldatud Lastekirjanduse aastakoosolek ja seminar „Laps kirjanduses“ annavad hea ülevaate uemast ilmunud laste- ja noortekirjandusest. Antud

raamatute nimekirjad on heaks aluseks uute raamatute tellimisel ja raamatukogutundides kasutamiseks.

Fookuses olid ka Ukraina sõjapõgenikega seotud koolitused. Kuigi Hiiumaal enam ukrainlasi eriti ei ole, on hea õppida teiste riikide kogemusest ja talletada teadmised edaspidiseks.

3 Hoone ja ruum. Ligipääsetavus. Innovatsioon

3.1 Hoone ja ruum

Kärdla raamatukogu asub Nõukogude ajal ehitatud hoones, mis on väsinud ja kulunud. Tavaline on, et vihmaga tuleb võtta välja ämbrid ja pesukausid ning asetada need kohtadele, kust sisse sajab. Probleem on väga suur, sellele pole leidnud lahendust ka vallavalitsus. Juhul kui vesi on konstruktsioonide vahel, võib ühel päeval juhtuda suur õnnetus. Hoonet jagatakse kultuurikeskusega.

Kärdla raamatukogu asukoht on hea, asudes Kärdla keskväljaku ääres. Lugemissaal, kus toimuvad mitmesugused üritused, on suur ja avar. Kuna 2023. a vahetati välja kõik päevavalguslambid, on valgustusega väga hästi. Plaan oli soetada invatool liikumiseks I korrusele II korrusele, kuid kitsa trepikoja tõttu oleks see suureks takistuseks nt evakueerimise korral.

3.2 Ligipääsetavus

3.2.1 Ligipääs raamatukogu ruumidele ja teenustele

Ligipääsetavuse aspektid	Jah/ei
Raamatukogu kodulehel on toodud vajalik info erivajadustega inimestele pakutavate võimaluste ning ruumide kohta	ei
Raamatukogu kodulehel on info Pimedate raamatukogu ja selle võimaluste kohta	jah
	Mitmes raamatukogus?
Raamatukokku on paigaldatud taktilised tähised	ei
Raamatukogu pakub regulaarselt koduteenindust	jah
Raamatukogusse pääseb mugavalt ilma kõrvalise abita ka ratastoolis, piiratud liikumisvõimega või lapsevankriga külastaja	ei
Ratastoolis, piiratud liikumisvõimega või lapsevankriga külastajad pääsevad ilma kõrvalise abita mugavalt kõikidesse raamatukogu ruumidesse	ei
Raamatukogus on nõutele vastav invatualett	ei
Raamatukogu juures on invaparkimiskohad või invatranspordile on muul viisil tagatud parkimisvõimalus	jah
Kuuldeaparaadi kasutajal on raamatukogus võimalik kasutada silmusvõimendit	ei
Raamatukogu lahtiolekuajad arvestavad ühistranspordi graafikutega	jah
Raamatukogu on avatud vähemalt ühel nädalavahetuse päeval	jah
Muu (nimetada)	

3.2.2 Koduteenindus

Koduteeninduse teenused	Kordade arv	Kasutajate arv
Väljaannete laenutus	-	-
Kasutajakoolitus	-	-
Digipädevuste alane nõustamine	-	-

Muu (nimetada)	-	-
----------------	---	---

Koduteeninduse nõudluse vajadus on Kärddlas vähene. Regulaarselt koduteeninduse teenuseid ei vajata. Küll aga viiakse raamatuid soovijatele koju vajadusepõhiselt (nt lugeja on haige). Inimestel on suhtumine, et kuniks nad veel vähegi suudavad, tulevad nad ise kohale. Nad ei taha tunnistada, et nad ei saa.

3.2.3 Teenused teistele asutustele

Teenused teistele asutustele	Kordade arv	Osavõtjate arv
Kärddla lasteaed	9	194
Kärddla Kool	52	859
Kärddla Päevakeskus	1	15

Kärddla lasteaia lastele ja Kärddla Kooli lastele korraldatakse teematunde. Näiteks EV aastapäev, Põhjamaade kirjanduse nädal, Eesti kirjanduse päev, lugemisprogramm "Lugemisisu" jpt. Kärddla Päevakeskuse eakatele käiakse ette lugemas või kirjandust tutvustamas.

Väga oluline on pakkuda raamatukogu teenuseid teistele asutustele. Need toovad raamatukogu inimestele lähemale, õpetavad lastele raamatukogu külastamise ja ka lugemise harjumust.

3.3 Innovatsioon

3.3.1 Raamatukogu pakutavad/kasutatavad innovaatilised/infotehnoloogilised võimalused

Innovaatilised/infotehnoloogilised lahendused	Mitmes raamatukogus?
Raamatukogusüsteem URRAM	-
Raamatukogusüsteem RIKS	jah
Raamatukogusüsteem Sierra	-
Raamatuid saab laenutada igal ajal laenutuskapi kaudu	ei
Raamatuid saab tagastada igal ajal tagastuskasti, tagastusluugi või laenutuskapi kaudu	jah
Raamatukogus on iseteeninduslahendused (laenutusautomaadid)	jah
Raamatukogu pakub avatud raamatukogu teenust (24/7)	jah
Raamatukogu pakub kasutajatele kaugtöökohta/individuaaltööruumi	jah
Raamatukogu pakub kasutajatele rühmatööruumi	jah
Raamatukogu pakub kasutajatele konverentsitehnikat	jah
Raamatukogu pakub kasutajatele vähemalt ühte kaamera ja mikrofoniga arvutit (nt koosolekuteks)	jah
Raamatukogus saab kasutada helistuudiot (nt muusika, taskuhäälingute loomiseks)	ei
Raamatukogus saab kasutada videostuudiot (nt videote, vlogide loomiseks)	ei
Raamatukogus on kasutusel RFID lahendus	jah
Raamatukogus on vähemalt üks AIP arvuti	jah

Raamatukogus saab kasutada WiFi ühendust	jah
Raamatukogus saab kasutada printerit ja/või skannerit ja/või koopiamasinat	jah
Raamatukogus saab värviliselt printida	jah
Muud teenused (nimetada)	

3.3.2 Tähtsamad arendustegevused infotehnoloogia vallas

Kärdla raamatukogu sai 2024. a projektitoetust Raamatukogude kiirendist, mille abil soetati uus kvaliteetne värviline koopiamasin. Nüüd saab raamatukogu taas pakkuda kvaliteetset paljundus-ja skaneerimisteenust. Toetuse abil soetati veel 2 arvutit: üks töötajale ja teine AIP-i. Mõlemast AIP arvutist on võimalik lugeda Delfi digipaketti.

3.3.3 Iseteeninduslike teenuste kasutus

- Kärdla raamatukogu pakub avatud raamatukogu teenust, mis tähendab, et lugeja saab raamatukokku sisse ID-kaardiga iga päev vahemikus 6.00 - 22.00
- Raamatukogus on kasutusel laenutusautomaat, kus lugeja saab ise laenutada ja tagastada raamatuid
- Lugejal on võimalik ise laenutustähtaega pikendada sisenedes raamatukogu kodulehelt e-kataloogi Riksweb
- Lugejal on võimalik teha reserveeringuid läbi e-kataloog Riksweb
- Raamatukogus on olemas tagastuskast, kuhu saab raamatuid tagastada 24/7

Kõiki eespool nimetatud teenuste kasutamist (va tagastuskast ja ID-kaardiga sisenemine) analüüsitakse läbi info-ja kataloogisüsteemi RIKS. ID-kaardiga sisenemise analüüsimiseks saadakse logi ligipääsusüsteemi FoxSec süsteemist, kust andmed tuuakse üle RIKSi. 2024 kasutati ID-kaardiga sisenemist 2015 korral, mis on 16% rohkem 2023. Aastast (1737 korda). Alates algusest (21.09.2021) on kasutatud avaraamatukogu teenust 5346 korral. Need andmed on kindlasti suuremad, kuna tihti sisenevad inimesed kas koos lastega või isegi kaks täiskasvanut ühe kaardiga, kes jäävad statistikast välja.

4 Kogude kujundamine

4.1 Komplekteerimise põhimõtted

Komplekteerimine toimus jätkuvalt vastavalt rahvaraamatukogude töökorralduse juhendile ja kultuuriministri määrusele „Rahvaraamatukogude riigieelarvest finantseeritavate kulude jaotamise kord”. Kogude täiendamisel oli prioriteediks Eestit puudutav ilu- ja teatmekirjandus, laste-ning noortekirjandus, tõlkeline väärtkirjandus ja kodulooalane kirjandus.

Komplekteerimisel lähtutakse ka lugejate soovidest ja huvidest.

Kuna Kärkla Linnaraamatukogu täidab ka kooli raamatukogu ülesandeid põhikogu osas, siis pöörati suuremat tähelepanu koolis vajamineva kirjanduse soetamisele.

Raamatuid telliti hulgifirmade Rahva Raamat ja Apollo kaudu.

2021. aastast on olemas Kärkla Linnaraamatukogu teavikute komplekteerimispõhimõtted ja säilitamise tähtajad. Uuendamist vajaksid perioodika säilitustähtajad.

Kärkla Linnaraamatukogu kaudu toimus raamatute komplekteerimine teistele Hiiu- ja Saaremaa maakonna raamatukogudele riigi poolt eraldatud toetuse ulatuses. Raamatukogud tegid oma valiku Rahva Raamatu tellimisnimekirjade alusel.

4.2 Kogude kasutatavus ja seosed lugejate sihtrühmadega

2024. a oli 95% raamatute ja 5% ajakirjade laenutusi (2023. a vastavalt 93% ja 7%). Ajakirjade laenutused näitavad aasta-aastalt langustendentsi.

Laenutused täiskasvanutele moodustas 83% laenutuste koguarvust.

Ilukirjanduse laenutusi oli 75% ja teabekirjanduse laenutusi 25% (2023. a sama) raamatute laenutuste üldarvust.

Auvised 2024. a ei laenutatud.

Lugeja eelistab laenutada uuemat kirjandust. Suur huvi on meedias kajastatud raamatute vastu. Peamiselt soovitakse ilukirjandust nii Eesti kui ka välismaa autoritelt. Populaarsed on ajaviite- ja kriminaalromaanid.

Teabekirjandusest laenutatati rohkem ajaloo-, psühholoogia-, tervise-, kunstilaseid raamatuid. Jätkuvalt tuntakse huvi elulugude ja reisikirjade vastu. Kärkla raamatukogu iseteenindust (ID-kaardiga sisenemine) kasutati 2015 korda (2023.a 1737).

Lastelaenutused moodustasid 17% laenutuste üldarvust.

Lastekirjandusest laenutatakse kõige rohkem kooli õppekavas olevat kirjandust. Samuti laenutatakse meeleldi väikelastele mõeldud pildi- ja juturaamatuid.

99% laenutustest moodustasid eestikeelsed väljaanded. Võõrkeelset kirjandust laenutasid peamiselt kooliõpilased.

Kogude ringlus jäi samaks võrreldes eelmise aastaga ehk 1,1.

4.3 Raamatukogu komplekteerimine (trüki, e-raamat, audioraamat): analüüs ja hinnang

2024. aastal osteti juurde 1139 eksemplari raamatuid (2023.a 915 eksemplari). Kuna suurenes omavalitsuse poolt antav komplekteerimise summa, siis sai ka rohkem raamatuid tellida.

Ostetud raamatutest moodustas 72% ilukirjandus ja 28% teadmiskirjandus nagu ka eelmisel aastal. Peamised valdkonnad: ajalugu, kunst, poliitika, pedagoogika, rahvakultuur, psühholoogia, tervishoid.

Suurem osa ehk 98,4% ostetud raamatutest olid eestikeelsed (2023. a 98%).

Ostetud raamatute arv elaniku kohta oli 0,36.

Järelkomplekteerimisel osteti juurde peamiselt koolis soovituslikku kirjandust ja lugejate seas suuremat huvi pälvinud raamatuid.

Audio- ja e-raamatuid ei komplekteeritud.

4.4 Perioodika komplekteerimine: analüüs ja hinnang

Perioodika komplekteerimise põhimõtteks on, et kättesaadav oleks peamine osa Eestis ilmuvast ajakirjandusest.

Perioodikat telliti ajakirjanduse väljaandjate kaudu (Ekspress Meedia, AS Äripäev, Õhtuleht Kirjastus, Ühinenud Ajakirjad OÜ jt.)

Lisaks oli tellitud Delfi digipakett ja Hiiu Lehe digileht.

Ajalehti oli tellitud 8 nimetust - kõik eestikeelsed põhiväljaanded ja kohalik leht. Lugejate soovil telliti ajaleht "Saarte Hää".

Ajakirju oli tellitud 39 nimetust nagu eelmiselgi aastal. Telliti laiale lugejaskonnale mõeldud väljaandeid nii ajaloo-, tehnika-, kodunduse kui ka tervise valdkonnast. Samuti naiste- ja elustiiliajakirjad.

Tellitud oli ka SA Kultuurileht väljaantud kultuuriperioodika valik.

Lastele telliti 4 erinevat ajakirja.

Annetusena saadi väliseestlaste ajaleht „Vaba Eesti Sõna” ja 7 nimetust (2023.a 7) ajakirju (looduse- ja jõustruktuuride väljaanded).

4.5 Muude väljaannete komplekteerimine: analüüs ja hinnang

Auviseid 2024. aastal raamatukokku juurde ei lisandunud, sest puudub huvi laenutamiseks.

4.6 Esemete komplekteerimine: analüüs ja hinnang

Esemeid ei komplekteeritud.

4.7 Annetuste osakaal kogude juurdekasvust

2024. a võeti annetuseks arvele 73 eksemplari ja Kärkla kooli raamatukogu fondist anti üle 28 eksemplari raamatuid. Kokku 101 eksemplari ehk 8% juurdetulekust (2023. a 4,5%). Suurem osa neist oli eestikeelne kirjandus (10 eksemplari ehk 1% võõrkeeles).

Annetati 7 ajakirja ja 1 ajaleht nagu ka eelmisel aastal. Peamised annetajad olid raamatukogu kasutajad, kes tühjendasid oma raamaturiiuleid. Nende poolt toodud raamatud võeti arvele valikuliselt. Üksikuid raamatuid saadi Hoiuraamatukogust, kirjastuselt Varrak, Hiiumaa Muinsuskaitse Seltsilt.

Viidi lõpule Hiiumaa Muuseumi raamatute sisestamine RIKS-i kataloogi. 2024. a võeti arvele 710 eksemplari muuseumile kuuluvaid trükiseid.

4.8 Inventuurid ja mahakandmised

Fondist eemaldati 907 (2023.a 758) eksemplari raamatuid, 86 (2023.a 39) aastakäiku ajakirju ja 25 auvist.

Raamatute mahakandmine toimub pideva tööna. Peamiseks põhjuseks raamatute lagunemine ja määrdumine ning laenutushuvi puudus.

Mahakantud raamatuid müüdi suvel soodsa hinnaga huvilistele ja jagati tasuta. Inventuuri ei tehtud.

5 Lugejateenindus ja raamatukoguteenused

5.1 Lugejaküsitlused

Lugejaküsitlust eraldi läbi ei viidud. See toimus koos üleriigilise heaolu-uuringuga.

5.2 Üleriigilise rahulolu-uuringu tulemused

Rahuloluindeks oli 9,69.

Lugejate vastustest koorus välja neli peamist teemat:

1. Kiideti väga avatud raamatukogu, et on selline mugav teenus. Samas leidsid osad, et see teenus võiks siiski olla kättesaadav ööpäev läbi, mitte ainult 6.00-22.00.
2. Oldi väga rahul personaliga ja nende professionaalsusega.
3. Leiti, et peaks olema suuremad ja kaasaegsemad ruumid.
4. Mainiti, et lift oleks hädavajalik.

5.3 Raamatukogu kasutamine ja teenused

5.3.1 Avalikule teabele ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse elektroonilistele teenustele juurdepääs

2024. aastal soetati uus AIP arvuti lasteosakonda, teised AIP arvutid (2 tk.) sai välja vahetatud paar aastat tagasi. Vahepeal tundus, et AIP arvuteid enam eriti ei soovita kasutada, kuid viimastel aastatel on see vajadus taas kasvama hakanud. Arvuteid kasutatakse nii notari tehinguteks, e-panga külastamiseks, e-kirjade lugemiseks kui ka digidokumentide allkirjastamiseks.

5.3.2 Muudatused ja uuendused teeninduskorralduses ning teenustes, sh e-teenustes

Aruandeaastal muudatusi ei olnud.

5.3.3 Lugejad

Lugejad 2023	Lugejad 2024	Muutus (+/-)
1651	1670	+19

Lugejate arv tõusis nagu ka eelmisel aastal. Lugejad on hästi vastu võtnud avatud raamatukogu teenuse kasutamise võimaluse. Mõningatel juhtudel registreeritaksegi end lugejaks, et saaks kasutada raamatukogu ruume vaid kaugtöö tegemiseks.

5.3.4 Külastused

Külastused 2023	Külastused 2024	Muutus (+/-)
25016	26599	+1583

Külastajate arv on tõusnud märkimisväärselt. Siin annab oma panuse avatud raamatukogu teenus, mis on raamatukogu külastajate poolt hästi vastu võetud. Enne raamatukogu avamist ja peale sulgemist kasutatakse lugemissaalis AIP arvuteid, loetakse ajalehti/ajakirju, tehakse kaugtööd.

Tegelik külastajate arv on aga veelgi suurem. Kuigi avatud raamatukogu kasutusjuhendis on kirjas, et iga täiskasvanud külastaja peab end registreerima raamatukokku sisenemisel, ei jälgita seda. Näiteks kui sisenetakse perekonniti, registreerib end enamasti ID-kaardiga vaid üks inimene. Nii jäävadki osad külastajad statistikast välja.

5.3.5 Laenutused

Laenutused 2023	Laenutused 2024	Muutus (+/-)
33809	35535	+1726

Laenutuste arv on tõusnud. Üheks põhjuseks võib välja tuua selle, et 2024. aastast täidab Kärkla Linnaraamatukogu Kärkla Põhikooli kooliraamatukogu ülesandeid. Kuna kooli kohustuslik kirjandus toodi üle linnaraamatukogusse tõstab see laenutuste arvu.

5.3.6 MIRKO teenus

Kärkla Linnaraamatukogu ei osale üleriigilises MIRKO teenuses.

5.3.7 Ülevaade RVL teenusest

Hiiumaa raamatukogude vaheline RVL on aktiivne ja toimib tavapäraselt. Kärkla raamatukogust laenutati aasta jooksul välja 434 (329 nimetust) raamatut ja tellis sisse 122 korral (97 nimetust).

Väljastpoolt maakonda telliti kuuel korral, mis on 6 teavikut vähem kui 2023. aastal. Kõige enam telliti Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogust.

5.3.8 Infopäringud

Päringud 2023	Päringud 2024	Muutus (+/-)
77	97	+20

Peamiselt tehakse teemapäringuid: kaardimängud, rahandus, rehielamu, voodi ja magamise ajalugu, pühapaigad. Veel esitati bibliograafilisi päringuid kuuel korral ja faktipäringud 3 korral.

5.3.9 Virtuaalüritused, -koolitused ja -näitused

Virtuaalüritusi, -koolitusi ja -näitusi ei korraldatud.

5.3.10 Tasulised teenused

Kärkla Linnaraamatukogu tasulised teenused:

- ☒ Printimine, paljundamine
- ☒ Ruumirent
- ☒ Üritused

5.4 Laste- ja noorteteenindus

Lug-d 2023	Lug-d 2024	Muutus (+/-)	Külast- d 2023	Külast- d 2024	Muutus (+/-)	Laenut 2023	Laenut 2024	Muutus (+/-)
440	433	-7	6011	6545	+534	4062	4761	+699

2024. aastal langes 7 võrra lastest lugejate arv, seda põhjusel, et lapsi, kes jõuavad täiskasvanute ikka on rohkem kui I klassi tulijaid. Samas tõusid mõnevõrra laste külastuste ja laenutuste arv. Üheks põhjuseks kindlasti on see, et 2024. aastast täidab Kärkla Linnaraamatukogu ka Kärkla Põhikooli kooliraamatukogu ülesandeid ja kooli kohustuslik kirjanduse toodi linnaraamatukogusse. Kindlasti on oma osa külastuste ja laenutuste suurenemisel ka meie lugemisprogrammidel ja raamatukogutundidel.

Seoses avatud raamatukogu iseteenindusega läheb statistikas palju laste laenutusi lapsevanemate kontodele, sest tihti eelistab iseteeninduses laenutav lapsevanem, et kõik laenutused oleks tema kontol. Eriti puudutab see eelkooliealisi ja suvehiidlasi. Seetõttu on tegelik lastekirjanduse laenutuste arv suurem.

5.4.1 Laste- ja noortekirjanduse komplekteerimine

Komplekteerimisel võeti aluseks Eesti Lastekirjanduse Keskuse soovitusi ja õpilastele koolis vajamineva kirjanduse vajadust. Kuna Kärkla raamatukogu täidab kooli raamatukogu ülesandeid põhikogu osas, siis suurendati koolis soovitusliku lugemisvara eksemplaarsust. Jälgiti, et kõik õpilased saaksid vajamineva raamatu.

2024. aastal lisandus raamatukokku 377 eksemplari s.o 30,4% juurdetulekust (2023. a 682 eksemplari, 46,5% juurdetulekust) laste- ja noortekirjandust.

Raamatukokku osteti lastele ja noortele mõeldud raamatuid 344 eksemplari s.o. 30% ostudest (2023.a 232 ehk 25% ostudest). Annetusena lisandus 33 eksemplari (1% juurdetulekust).

Inglisekeelseid raamatuid osteti lastele ja noortele 14 eksemplari (4% ostudest).

Osteti ka kordustrükke koolis soovitusliku kirjanduse teostest, et vajadusel asendada lagunenud, määrdunud või kadunud raamat.

Lasteajakirjadest telliti raamatukokku Täheke, Hea Laps, Minu Maailm, Miki Hiir.

5.4.2. Laste ja noorte lugemisharjumuste kujundamine, arendamine ja üritused

Laste ja noorte lugemise juurde toomiseks on väga hea koostöö kohaliku lasteaia ja Hiiumaa koolidega. Õpetajad külastavad raamatukogu lastega tihti ja ollakse rahul, et sellist võimalust pakutakse.

Teematunnid toimuvad väga erinevatel teemadel: uudiskirjanduse ja kirjanike tutvustused, eri maade kirjanduse ülevaated, andmebaaside ja teatmekirjanduse, raamatute ja raamatukogude ajaloo tutvustused jne.

Juba aastaid on meie raamatukogus populaarne raamatukohvik „Sulg ja Silm”, kus pakutavate raamatute hulgast leitakse meelepärane lugemiseks ning lisaks Kärkla koolile pakuti kohvikutunde ka Käina ja Suuremõisa koolidele.

Nagu igal aastal, võttis raamatukogu ka sel aastal osa lugemisprogrammist „Lugemisisu”. Nukitsa konkursi raames toimusid raamatuid tutvustavad tunnid. Korraldati vabariikliku ettelugemise võistluse Hiiumaa eelvoor, kus osalesid kõik saare koolid.

Suvelugemise programmi „Suvelugemise väljakutse 2024” lõpetas 48 usinat lugejat. Meeldejääv oli programmi lõpuüritus - metsaseiklus Piltsbergiga. Programmi eesmärgiks on ka suvel lapsi lugemise juurde kutsuda ja seda eesmärki suvelugemine kindlasti täidab.

Esmakordselt pakuti koostöös Saaremaa raamatukogu Ameerika toa vabatahtlike noortega Hiiumaa gümnaasiumi noortele tunde Ameerika tähtpäevade ja valimissüsteemi kohta.

Kahjuks on näha, et lapsed jõuavad raamatukogusse eelkõige kooli kohustuslikku raamatut laenutama ning raamatukogul on järjest raskem konkureerida laste ja noorte teiste vaba aja tegevustega.

5.5 Raamatukogu kui kogukonnakeskus

Kohalikku pärandit jäädvustav, elukestvat õpet toetav ja vabaaja võimalusi pakkuv kultuurikeskkond.

Üritused/tegevused 2023	Üritused/tegevused 2024	Muutus (+/-)
196	238	+42

Üritused/tegevused mida on raamatukogu aruandeaasta jooksul pakkunud.

Üritused/tegevused	Arv
Kirjandusega seotud näitused ja väljapanekud	56
Lugejate kohtumised kirjanike ja kirjandustegelastega	8
Lugejamängud ja -võistlused	8
Kodulooga seotud sündmused ja väljapanekud	10
Kunsti- või käsitöönäitused	4
Kontserdid või muusikasündmused	-
Info- ja digipädevuste alane nõustamine ja juhendamine	87
Üldharivad loengud ja töötoad	62
Muud (nõupidamine kooli raamatukogu teemal Kärkla Kooli õpetajatega, Hiiumaa noorte ideede häkaton, raamatukogu ja avatud raamatukogu tutvustamine Järva valla rahvale)	3

5 kõige olulisemat üritust/tegevust:

- Kärkla Linnaraamatukogus viidi aprillikuus läbi kaks kliimateemalist arvamusrännakut: Säästev liikuvus ning Kliimasäästlik ehitus ja linnaplaneerimine. Mõlemal arvamusrännakul osales kokku 25 inimest.
- Aprillis viidi läbi ka (hübriid) ümarlaud Rahvaraamatukogu seaduse muutmise teemal, kuhu kaasati KuM esindajad, KOV esindajad, Hiiumaa rahvaraamatukogud ja Saaremaa rahvaraamatukogud. Laua taga said mõned asjad selgemaks, aga palju jäi veel segaseks.
- 9. oktoobril toimus Kärkla raamatukogus kirjaniketuuri “Sõnaränd”, kus lugejatega kohtusid Tiia Kõnnussaar, Lilli Luuk ja Anti Saar.

- Vestlusõhtu Hiiumaa krimikirjanik Siiri Julgega, kes on Eesti üks enamlaenutatuid autoreid. Tema sulest on ilmunud Hiiumaa mõrvalugude sarjast neli raamatut - „Igatsus“, „Mineviku varjud“, „Jumalik arm“ ja „Saatuse mäng“. Käesoleva aasta suvel ilmus romantiline suveseiklus "Pitsid ja Pitsud".
- Laste lugemisprogrammi Suvelugemise lõpusündmus. Metsaseiklusel Piltsbergiga osales 30 last. Lisaks Kärkla Kooli lastele ka Suuremõisa, Palade ja Lauka koolide õpilased ning mitmed suvehiidlastest lapsed.

Sündmused, näitused, töötoad ja üldharivad loengud toovad raamatukokku uusi lugejaid, on silmaringi avardavad ning muudavad raamatukogu kogukonna keskseks.

5.5.1 Kasutajakoolitused

Koolitused 2023	Koolitused 2024	Muutus (+/-)
119	139	+20

Rühma- ja individuaalkoolitusi oli aasta jooksul kokku 139, so 20 koolitust rohkem kui 2023. aastal.

Peamisteks individuaalkoolituste teemadeks täiskasvanutele olid nutiseadme tundmine ja kasutamine, e-kontode loomine erinevatesse keskkondadesse, digiallkirjastamine ja ID-kaardi kasutamine. TÕN õpitoas õpetati heegeldamist. Sihtrühmaks vanuses 60+ inimesed.

Laste koolitusteemad olid valdavalt seotud kirjanduse tutvustamisega ja erinevate andmebaaside õpetamisega (Riksweb, Digar jne). Lasteaialastele õpetati rahvussümboleid ja põhjamaade kirjanduse tunnis räägiti vulkaanidest.

Tagasiside kõikidele koolitustele on positiivne. Eakad on tänulikud, et raamatukogus antakse tasuta digipädevusega seotud abi. Koolist ja lasteaiast õpetajad soovivad teha koostööd ning küsivad alati järgmisteks kohtumisteks aegasid.

5.5.2 Koostööpartnerid

Kohalikul tasandil on Kärkla Linnaraamatukogu suuremad koostööpartnerid: Hiiumaa Vallavalitsus, Kärkla osavallavalitsus, Hiiumaa Muuseum, Hiiumaa Arenduskeskus, Suuremõisa Loss, Politsei- ja Piirivalveamet, Kärkla Põhikool, Hiiumaa Gümnaasium, Kärkla Lasteaed ja Suuremõisa Lasteaed-Põhikool, Kärkla Kultuurikeskus, Kärkla Noortekeskus, Kärkla Päevakeskus ja Hiiu Leht.

Riiklikul tasandil on Kärkla Linnaraamatukogu koostööpartneriteks Kultuuriministeerium, Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Hoiuraamatukogu, Rahvusrhiiv, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Eesti noortekirjanduse Ühing, ERÜ, ETKA Andras ja teised maakonna- ja keskraamatukogud, kellelega saab ideid ja kogemusi saab vahetada. Samuti Eesti Kultuurkapital, kuhu esitatakse toetuste saamiseks projekte erinevate ürituste läbiviimiseks. Deltmar OÜ pakub teenust ja kasutajatuge info- ja kataloogisüsteemi RIKS kasutamisel igapäevatoös. Avatud raamatukogu teenuse tarbeks pakub ligipääsusüsteemi FoxSec ettevõtte BFL Security OÜ.

Rahvusvahelisel tasandil on Kärddla Linnaraamatukogul pikaajalised partnerid Soomes, Taanis ja Lätis. Koos viidi läbi ja 2024 lõpetati Erasmus+ projekt *Forward Together* ja Nurdplus Adult projekt *Democratic Libraries*.

Turku Naiskeskus ja Turu Linnaraamatukogu on pikaajalised koostööpartnerid. Turu Linnaraamatukogu on palju toetanud raamatukogude ja ühenduste vahelist koostööd, tehes samal ajal tihedat koostööd ka teiste Turu linna sektoritega. See tuleb rahvusvahelises koostöös kasuks. Ikast-Brande raamatukogu iseloomustab huvi Põhja- ja Baltimaade vastu, raamatukoguhoidjad on uurinud Põhja- ja Baltimaade inimeste meelsust ja kombeid (pidustused, huumor). Ikast-Brande raamatukogu rõhutab tugevalt sotsiaalse õigluse tähtsust raamatukogude töös. Valmiera raamatukogu eesmärgiks on pakkuda kohalikule kogukonnale hariduskeskkonda.

6 Raamatukogu turundus

6.1 Turunduskanalid

Millised olid aruandeaastal peamised kanalid raamatukoguteenuste tutvustamiseks?

- ☒ Raamatukogu koduleht
- ☐ KOV-i koduleht
- ☒ Sotsiaalmeedia (Facebook, Youtube)
- ☐ Raadio
- ☐ Televisioon
- ☒ Ajalehed, ajakirjad
- ☒ Välireklaam (plakatid infotulpadel)
- ☒ Muud (meiliturundus)

Peamiselt kasutab Kärddla Linnaraamatukogu info edastamiseks raamatukogu kodulehte ja sotsiaalmeedia platvormidest Facebooki. Meiliturunduses on kasutuses uudiskirjade saatmise programm Smaily.

Lähenevad raamatukogu sündmused pannakse üles veebis hiiumaa.ee lehele, mis on Hiiumaal kõige populaarsem veebileht sündmuste levitamiseks. Info on üleval ka raamatukogu laenutuslettidel, infotahvritel, trepikojas ja tänavatel.

Kõik eespool mainitud turunduskanalid on olulised, sest inimestel on harjumuspäraselt erinevad kanalid info/teenuste/sündmuste jälgimiseks.

Tasulist reklaami on kasutatud kohalikus lehes (Hiiu Leht).

6.2 Väljaannete publitseerimine

Aruandeaastal raamatukogu ühtegi väljaannet ei publitseerinud.

7 Eesmärgid tulevaks aastaks

2025. aasta on Eesti Raamat 500 pühendatud eesti raamatu aasta, mille tähe all korraldatakse kõik sündmused. Hiiumaa vald on kuulutanud välja rahvariideaasta. Raamatukogu annab oma panuse teema-aastate teadvustamisel ja info levitamisel läbi ürituste ja näituste/väljapanekute.

2025. aasta tegevuste hulka kuuluvad lugejate teenindamine, raamatukogude aktiivne turundamine, elanike digikirjaoskuse koolitamine ja nõustamine, laste lugemisharjumuse kujundamine, täienduskoolituste korraldamine, andmebaasi ja kogude korrastamine, rahvusvaheliste suhete arendamine.

Soov on säilitada raamatukogu kogukonnakeskuse ja kokkusaamise kohana ning toetada ja mitmekesistada inimeste vaba aja veetmise võimalusi läbi erinevate kultuuriürituste ja kirjandussündmuste.

2025. aasta planeeritud tegevuste hulka kuuluvad:

- Rahvaraamatukogude seaduse muutmises kaasaaitamine ja tegevuste toetamine
- Osalemine töögruppides
- Võimaluse korral õppereis KOV esindajate ja teiste raamatukogudega Turu linna, et tutvuda raamatukoguteenuste, sh iseteenindusega Turu Linnaraamatukogus ja harukogudes ning arutada Hiiumaa raamatukogude tulevikku, sh uue maja ehitamist
- Raamatukogu tegevuste laiendamine, osaledes erinevatel õppereisidel
- Laste lugemisprogrammide koordineerimine ja arvukad õpitunnid raamatukogus
- Täiskasvanuhariduse propageerimine elanike koolitamisega ning osalemine ETKA Andras tegevustes
- Koostöö teiste maakondade ja välisriikide raamatukogudega (ühisprojektid ja -tegevused)
- Hiiumaa Kirjandusfestivali IV peatüki korraldamine ja turundamine oma infokanalites, et jõuda Hiiumaa inimesteni
- Hiiumaa Lastefestivalil osalemine kirjandusliku aardejahiga jt raamatukogu tegevustega
- Uute rahvusvaheliste projektide kavandamine ja taotluste esitamine